

Jure Žerovec

Kako se države Latinske Amerike soočajo z migrantsko in begunsko krizo?

Svetovna javnost in mediji veliko manj pozornosti posvečajo dogajanju v Latinski Ameriki kot pa političnemu dogajanju v ZDA, Evropi ali na Bližnjemu vzhodu. Toda to ne more zakriti zaskrbljujoče situacije v regiji. Latinska Amerika se sedaj sooča s tremi, med seboj sicer nepovezanimi krizami, ki so veliko breme za že itak skromna sredstva in ki postavljajo na preizkušnjo stabilnost in učinkovitost njenih voditeljev, vrednot in institucij. Množice ljudi bežijo iz Venezuele, iz Nikaragve ter iz tkim. "Severnega trikotnika" Srednje Amerike, to je iz Salvadorja, Gvatemale in iz Hondurasa. Najhujši in v mednarodni skupnosti in medijih najbolj opažen konflikt je v Venezueli.

V Latinski Ameriki vladajo neobičajne razmere: po vsej regiji je bolj ali manj mirno in vendar smo istočasno priča največjemu begunskemu valu v zgodovini podceline. Latinoameričani ne vedo, kako obvladati naval prebežnikov iz gospodarsko propadajoče Venezuele in tako so sosednje države razglasile humanitarno izredno stanje. Venezuelski socialistični predsednik Nicolás Maduro pa govori o zaroti proti njegovi državi, o odhajanju prebogatih državljanov in o holivudskem šovu. Zaradi pomanjkanja specialnega papirja vlada ne more niti izdati potnih listov vsem, ki so zanj zaprosili. Vlada je polno zaposlena s tiskanjem "domovinskih izkaznic", na podlagi katerih lahko kupiš določeno količino prehrabnih izdelkov in bencina po diskontni ceni. Da pa le pridobiš potni list, je običajno potrebno podkupiti uradnike in to izdatno – tudi po tisoč ameriških dolarjev.

V Srednji Ameriki pa ima veliko težav mala Kostarika, ki je prisiljena sprejemati begunce iz Nikaragve, kjer ljudje protestirajo proti "socialističnemu" avtokratskemu predsedniku Danielu Ortegi in jih zaradi tega maltretirajo, zapirajo in preganjajo, tudi preko meja države. Ortega je od Kostarike celo zahteval seznam beguncev, ki je zahtevo seveda zavrnila. Naval nikaragvanskih beguncev je postal problem tudi za stabilno, demokratično Kostariko: avgusta je več sto demonstrantov zažgalo nikaragvansko zastavo in napadlo skupino beguncev. Tako

oktober 9, 2018

Maduro kot Ortega se nazivata „bolivarska socialistična 21. stoletja“!!! Po različnih uradnih ocenah je Venezuelo zapustilo dva do tri milijone ljudi, iz Nikaragve pa je doslej zbežalo okoli 25.000 ljudi.

Migracij pa ne spodbuja samo politično-ekonomsko-socialna kriza v državah "bolivarskega socializma". Tudi države Srednje Amerike – Salvador, Honduras in Gvatemala - že dolgo pesti korupcija, trgovina z drogo in neuspešno gospodarstvo, zato njihovi državljani odhajajo drugam. Organizirani kriminal je marsikje vzpostavil vzporedno državo. Njegova samovolja in brutalno nasilje je prisilila stotisoče prebivalcev, da zapustijo državo in odhajajo, predvsem v ZDA. Migracija je bila za vlade srednjeameriških držav dobrodošel ventil za omilitev pritiska in zahtev za reforme. Obenem pa je bil denar, ki so ga migranti pošiljali domov svojim družinam, dobrodošlo nadomestilo za neizvedene družbene in pravne reforme ter sredstvo za zagotavljanje socialnega miru.

Predsednik Donald Trump ima rešitev tudi za ta problem. Medtem ko si je njegov predhodnik Barak Obama prizadeval za krepitev pravne države v Srednji Ameriki in vključil ameriško administracijo v boj proti korupciji v Gvatemali, Hondurasu in Salvadorju, pa predsednik Trump stavi na gradnjo zidu na meji z Mehiko in krepi vojaško sodelovanje. S pritiski in izsiljevanjem glede sprememb sporazuma o prosti trgovini (NAFTA), ki so ga 1994 sklenile ZDA, Mehika in Kanada, skuša spremeniti Mehiko v trdnjavo in branik pred nezaželenimi migranti iz držav Srednje Amerike. Ob tem je paradoksalno, da ameriška konservativna elita okoli državnega sekretarja Mikea Pompea in šefa kabineta Bele hiše Johna Kellyja iz strahu pred širjenjem virusa socializma v Srednji Ameriki podpira avtoritarne politične voditelje v Hondurasu, Nikaragvi in Gvatemali. Prav represivna in neuspešna politika teh skorumpiranih voditeljev in revščina pa državljane sili, da odhajajo v emigracijo, prvenstveno v ZDA.

Nepričakovano se je ob nenehno tlečih političnih krizah begunski problem znašel na vrhu politične agende celotne regije, ki se sooča s težko preizkušnjo. Doslej so bile meje za prebežnike in begunce v glavnem odprte, vendar se to lahko zelo kmalu spremeni.

3.in 4. septembra je v Quitu potekalo regionalno srečanje na ekspertski ravni o problematiki množičnih migracij iz Venezuele, katerega rezultati in dogovori so pričakovano skromni. V

oktober 9, 2018

skupni deklaraciji so pozvali mednarodno skupnost k boljši koordinaciji in zagotovitvi virov. Deklaracijo je podpisalo enajst držav (Argentina, Brazilija, Ekvador, Kostarika, Kolumbija, Čile, Mehika, Panama, Paragvaj, Peru in Urugvaj). Socialistična Bolivija, ki ni najbolj zaželena destinacija prebežnikov, se deklaraciji ni pridružila in je konferenco označila za akt tuje intervencije. Kljub vabilu se srečanja ni udeležila Venezuela, ki zavrača trditve, da v regiji prihaja do masivnega eksodusa njenih državljanov in trdi, da gre za običajne migracijske tokove (!?).

V deklaraciji zahtevajo od mednarodne skupnosti dodatno financiranje, večjo podporo in pomoč Organizacije ameriških držav (OAS), Mednarodne organizacije za migracije (IOM) in UNHCR. Dalje podpisnice opozarjajo na nevarnost ksenofobije in diskriminacije in obljublajo ukrepe za njihovo preprečevanje. Države so se tudi zavezale, da bodo upoštevale kot veljavne pretekle venezuelske potne liste. Ni pa jasno, kako bodo to obljubo uskladili z vrsto nedavno napovedanih ukrepov, katerih cilj je zaježiti naval venezuelskih migrantov. Na sestanku v Quitu so pozvali venezuelsko vlado naj sprejme ponujeno mednarodno pomoč, ki bi omilila pomanjkanje v državi in ev. zmanjšala odhajanje beguncev. Predsednik Maduro je ponujeno pomoč, tako kot že večkrat prej, gladko zavrnil.

Problem je v tem, da za ta nov velik izziv množičnih beguncev ni na voljo preizkušenih mehanizmov razen tradicionalnih humanitarnih akcij, ki jih nudijo in izvajajo mednarodne humanitarne organizacije. Ovira za skupne rešitve so tudi ideološke delitve med državami. Obstaja nevarnost, da bodo prevladali nacionalni recepti in rešitve ter krepitev rasizma in populizma.

Vse kaže, da je eksodus beguncev in prebežnikov iz Venezuele dosegel prelomno točko. Latinskoameriške države skušajo obvladovati naraščajoč tok Venezuelcev, ki prihajajo čez meje vsak dan. Na omenjenem sestanku 13 držav v Quitu (Ekvador) so skušali njihovi predstavniki oblikovati regionalno strategijo za pomoč 2,3 milijona ljudem, ki so po podatkih UNHCR od 2014 zapustili Venezuelo. Po drugih ocenah pa jih je odšlo že 4 milijone.

Venezuelska begunska kriza utegne postati v prihodnjih letih večja ko sirska, ocenjujejo nekateri eksperti. Po podatkih UNHCR je doslej Sirijo zapustilo 5,6 milijona beguncev in se nahajajo največ v sosednjih državah Turčiji, Jordaniji in Libanonu ter številnih evropskih in

oktober 9, 2018

drugih državah. Države, ki mejijo na Venezuelo ali so v regiji – Kolumbija, Peru, Čile, Ekvador, Brazilija – se soočajo z vse večjim in večjim dotokom migrantov in beguncev. Sedaj je v Kolumbiji blizu 1 milijona Venezuelcev, v Peruju 400.000, Ekvadorju 40.000, Čilu 106.000, Argentini 95.000, Braziliji 50.000 in Panami 80.000. Veliko jih je odšlo tudi v ZDA, od evropskih držav pa največ v Španijo.

UNHCR je doslej namenil 46 mio USD za pomoč državam Latinske Amerike, ki so sprejele venezuelske begunce. USAID je letos povečala pomoč regiji z 2,5 mio USD na 16 mio USD. Evropska unija je obljubila 41 mio USD pomoči. Toda to še zdaleč ne bo zadostovalo.¹

Masovne migracije ne zahtevajo od držav sprejemnic samo zagotovitev prenočišč in zaposlitev za prišleke, ampak tudi okrepljeno aktivnost policije v boju proti trgovini z ljudi in proti drogam, od zdravstvenih služb pa preprečitev širjenja nalezljivih bolezni. V Venezueli so pošle zaloge zdravil in medicinskih pripomočkov. Pomanjkanje cepiva je botrovalo ponovnemu pojavu ošpic kot endemičnega virusa. Tudi tveganje izpostavljenosti HIV in aidsu se je povečalo. Peru in Ekvador sta poleti zaradi nevarnosti širjenja bolezni na svojih mejah razglasila izredno stanje. V Braziliji na meji z Venezuelo v zveznih državah Roraima in Amazonija, kamor se zateklo 50.000 beguncev, je za ošpicami zbolelo več kot 1.900 ljudi, umrlo pa najmanj pet.

Panama, država ob panamskem prekopu, je tradicionalno priljubljena destinacija migrantov iz cele regije. Bančno, finančno in trgovsko stičišče je privlačno za kvalificirane delavce. Pri tem prišleki pogosto "prehitijo" domačine tudi zaradi slabega panamskega izobraževalnega sistema. V zadnjih štirih letih prihaja največ Venezuelcev in po uradnih podatkih jih živi v mali državi že 80.000. V Panami je že dalj časa prisotna protimigrantska propaganda, prišlo je tudi do protivenezuelskih demonstracij. Dejstvo, da imajo isti jezik in vero in da pripadajo istemu karibskemu kulturnemu prostoru, ne pomeni dosti, ko gre za boj za delovno mesto in za eksistenco.

¹ World Politics Review: Venezuela's Neighbours Scramble to Cope With the Region's Worst Refugee Crisis, 13.09.2018

oktober 9, 2018

Še slabše je v brazilski zvezni državi Roraima, od politikov centralne vlade pozabljeni, nerazviti regiji, ki meji na Venezuelo. Roraimo so zadnje mesece preplavili venezuelski begunci ; vsak dan pride okoli 800 novih. Veliko jih pride samo s kovčkom in malo denarja. Prenočujejo po parkih in improviziranih zasilnih šotoriščih v glavnem mestu Boa Vista in skušajo dobiti priložnostno delo za preživetje. Toda dela zanje tam enostavno ni. Konkurenca venezuelskih iskalcev dela krepi sovraštvo do venezuelskih migrantov. Tako se je avgusta v brazilskem obmejnem mestu Paracaraima zgodilo, da je razjarjena množica domačinov napadla prišleke in požgala njihovo zasilno šotorišče. Zvezna vlada je v Roraimo napotila vojsko, ki naj bi pomagala k obvladovanju problemov z migranti. Tak razvoj situacije je voda na mlin desničarskega populističnega predsedniškega kandidata Bolsonarja, ki je obljubil, da bo zaprl mejo z Venezuelo.

V Čilu je sedaj že 750.000 migrantov oz. beguncev, ki so tja prišli v zadnjih desetih letih. Poleg Venezuelcev so tu tudi Haitijci, ki so zbežali iz domače revščine. Po neki anketi se dve tretjini Čilencev zavzema za bolj restriktivno priseljensko zakonodajo, v skladu s tem je predsednik Sebastián Piñera zaostрил vizumske pogoje za Haitijce. Za Venezuelce pa zaenkrat še vedno veljajo bolj liberalni vizumski predpisi.

Največji kontingent venezuelskih beguncev se logično nahaja v sosednji Kolumbiji (okoli 1 milijon), ki njihova glavna destinacija in obenem glavna tranzitna država. Tako se je situacija obrnila na glavo – v času državljanske vojne v Kolumbiji je državo zapustilo okoli 720 000 Kolumbijcev in se naselilo v takrat stabilni in demokratični Venezueli. Situacija v Kolumbiji pa ni ugodna za venezuelske begunce. Kolumbijska vlada si sedaj prizadeva na novo organizirati družbo po sporazumu z gverilci FARC, ki jih je treba integrirati v normalno civilno življenje, ta integracijski proces pa je težaven in počasen. Begunci so lahek plen kriminalnih združb, ki jih silijo v prostitucijo, begunci so žrtev trgovine z ljudmi in suženjskega dela. To je zelo nevarna zmes, ki lahko spodkoplje krhek mir in ogrozi stabilizacijski proces kolumbijske družbe, ki se je komaj dobro začel.

Novi kolumbijski predsednik Iván Duque je razumljivo eden najzavzetejših zagovornikov regionalne, humanitarne rešitve. Konec septembra, ob robu zasedanja generalne skupščine OZN v New Yorku, je predsednik Duque imel pogovore s predstavniki ZDA, posvečene

oktober 9, 2018

reševanju venezuelske krize. Enako kot drugi voditelji držav Latinske Amerike predsednik Duque ni naklonjen vojaški intervenciji, o kateri pa je predsednik Donald Trump že naglas razmišljal.

Kar zadeva krizno stanje v tkim. Severnem trikotniku Srednje Amerike je to dediščina državljanskih vojn v osemdesetih letih in ameriške politike do kriminala in mamil, vključno z strogimi zakoni do kriminalnih združb, ki so imeli za posledico masovne deportacije priseljencev iz držav Srednje Amerike. Ti imigranti so bili člani kriminalnih tolp v Los Angelesu in drugod. Po vrnitvi domov – v Honduras, Salvador in Gvatemalo – so svoje "delo" nadaljevali doma in zaradi hudega nasilja je domove moralo zapustiti veliko ljudi. Človeška drama je postala mednarodna kriza in to krizo je spolitizirala ameriška vlada, saj so ti ljudje skušali priti v ZDA in se sedaj soočajo s trdo politiko Trumpove administracije.

Množične migracije so postale glavna tema zaostrenih odnosov ZDA s temi tremi državami. 200.000 Salvadorcem, 60.000 Hondurancem in 2.500 Nikaragvancem grozi, da bodo izgubili začasni zaščitni status in da bodo morali oditi iz ZDA. Izvajanje politike Trumpove administracije grozi, da se bodo razmere v teh državah še poslabšale, ker se bo zmanjšal dotok nakazil denarja od delavcev v ZDA njihovim rojakom doma. Ta nakazila predstavljajo velik del dohodka držav Severnega trikotnika. Brez spremembe politike teh držav se bosta revščina in nasilje še povečala in začaran krog revščine, kriminala in migracij se bo nadaljeval.²

Vsem je jasno, da je potrebno najti politično rešitev krize v vsaki posamezni državi. Toda diplomatski mlini – na primer Organizacije ameriških držav (OAS) - meljejo počasi in za odločitev potrebujejo kvalificirano večino. Te pa doslej ni bilo mogoče doseči zaradi "naftne diplomacije", s katero si Venezuela kupuje podporo karibskih držav, ki rabijo nafto. Najhujša sankcija OAS je uporaba demokratične klavzule, po kateri organizacija lahko suspendira določeno državo članico. Te držav s tem izgubijo dostop do posojil Mednarodnega denarnega sklada (IMF) in Svetovne banke (WB), imajo pa tudi zelo omejene možnosti za pridobitev kreditov na mednarodnem finančnem trgu. To bi bilo lahko nevarno za npr. za Nikaragvo, ne pa za z nafto bogato Venezuelo. Za to sankcijsko politiko pa se skriva še geopolitični poker. Vprašanje je, koliko sta pripravljeni plačati Kitajska in Rusija za podporo in preživetje svojih

² World Politics Review: Migration Crises in Latin America Won't Stay Confined to the Region, 27.09.2018

oktober 9, 2018

političnih zaveznic v Latinski Ameriki. Dokler na to temeljno vprašanje ne bo jasnega odgovora, državam Latinske Amerike ne preostane drugega kot da begunsko in migrantsko vprašanje obravnavajo in rešujejo čimbolj koordinirano, na human in racionalen način.

